

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Člověk nebo stroj? aneb proč je z hlediska odpovědnosti poskytovatele zdravotních služeb za újmu na zdraví podstatné, kdo újmu způsobil?

Na první pohled se vše zdá jasné. Pacient žaluje nemocnici (terminologií zákona zdravotnické zařízení) za „zpackaný“ chirurgický zákrok, v jehož důsledku pacientovi vznikla újma na zdraví, a požaduje finanční náhradu této újmy. Nemocnice se v tu chvíli soustředí na to, zda při operaci nedošlo k nějakému pochybení, reviduje postup operatéra i dalších zainteresovaných pracovníků a vyhodnocuje, jak se k žalobě postavit. Za dané situace by se mohlo zdát zbytečné zabývat se takovou nuancí a právním detailem, jako je posouzení, zda pacientem tvrzená újma vznikla v důsledku „lidského faktoru“, či zda příčina spočívala v povaze přístroje (operačního nástroje), jenž byl při zákroku použit. Tato skutečnost přitom může být pro úspěch ve sporu zcela zásadní, zvláště pokud k porušení právní povinnosti (resp. k operaci, při níž došlo či mělo dojít k pochybení) došlo před 1. lednem 2014.[1]

Dle občanského zákoníku z roku 1964, účinného do 31. prosince 2013,[2] je odpovědnost za újmu způsobenou *okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito*, objektivní odpovědností poskytovatele zdravotnické služby.[3] Jinými slovy, **pokud je pacientovi při zdravotnickém zákroku způsobena újma na zdraví, která má původ v povaze přístroje (nástroje), který byl při zákroku použit, příslušné zdravotnické zařízení, ve kterém k zákroku došlo, bude za tuto újmu odpovídat bez ohledu na to, zda bylo při zákroku postupováno *lege artis***[4] (tedy i pokud byla zdravotnická služba jinak poskytnuta na náležité odborné úrovni). Právě prokázání počínání zdravotnického personálu v souladu s postupy *lege artis* přitom jinak (tj. je-li újma na zdraví při poskytování zdravotnické služby způsobena jinak než okolnostmi majícími původ v povaze přístroje) v zásadě může vést ke zproštění odpovědnosti zdravotnického zařízení či pracovníků z jejich odpovědnosti za tuto újmu.

Jak je patrné, zda je újma způsobena okolnostmi majícími původ v povaze přístroje či nikoliv, je poměrně zásadní skutečností, do značné míry předurčující vývoj případného nároku pacienta na náhradu újmy způsobené mu na zdraví (potažmo vývoj následného soudního sporu). Hranice mezi újmou „způsobenou přístrojem“ a „obecnou“ újmou přitom může být leckdy poměrně nejasná. Nejvyšší soud ČR kupříkladu nedávno řešil případ,[5] kdy pacientka žalovala soukromé zdravotnické zařízení na náhradu újmy; pacientka v tomto zařízení podstoupila na oddělení jednodenní chirurgie operační zákrok - vynětí žíly a žilních městků na levé dolní končetině - při němž došlo k přerušení tibiálního nervu, což v důsledku vedlo k poškození levé dolní končetiny žalobkyně s trvalými následky

(pacientka byla uznána plně invalidní, došlo k porušení stereotypu chůze, k vývoji algického vertebrogenního syndromu a k rozvoji smíšené úzkostně depresivní poruchy). **V základu soudního sporu stála otázka, zda vyvolávajícím činitelem, který vedl ke škodnému následku - újmě pacientky - byla povaha přístroje** (chirurgického nástroje, který přerušil tibiální nerv) **či postup operátora**, resp. následná pooperační péče. Pro úplnost lze dodat, že žalobkyně (pacientka) zastávala prvně uvedenou variantu (vedoucí k objektivní odpovědnosti zdravotnického zařízení), žalovaná druhou.

Soudy nižších stupňů v diskutované věci nejprve přisvědčily argumentaci žalobkyně; uzavřely, že jí způsobená újma má původ v povaze chirurgického operačního nástroje a shledaly (objektivní) odpovědnost žalované za způsobenou újmu. Nejvyšší soud při posuzování dovolání žalované nejprve zopakoval obecné principy přisouzení odpovědnosti za újmu spočívající v povaze přístroje. Zdůraznil, že předpokladem takové odpovědnosti je, že újma byla způsobena v důsledku okolností přímo vyplývajících z povahy použitého přístroje (věci) - tedy tato věc, byť byla správně použita, svou charakteristickou vlastností zapříčinila vznik újmy. Jinými slovy, **musí být prokázáno, že konkrétní újma poškozeného byla vyvolána samotnými účinky přístroje či jiné věci použité při poskytování zdravotnické služby, které vyplývají právě z její povahy, tedy působením jejích charakteristických vlastností, jež se projeví negativním způsobem.**[6] Naopak, odpovědnost za újmu mající původ v povaze přístroje (a tedy ani nárok na náhradu této újmy) nelze dovodit v případě, kdy není dána příčinná souvislost mezi okolnostmi majícími původ v povaze použité věci a poškozením zdraví.

Ve vztahu k diskutovanému případu přerušeno tibiálního nervu pak Nejvyšší soud prizmatem shora uvedených teoretických východisek shledal závěry soudů nižších stupňů v otázce odpovědnosti žalované za škodu nesprávnými, jejich rozsudky zrušil a vrátil jim věc k dalšímu projednání s tím, že je třeba ji posoudit z hlediska obecné odpovědnosti za škodu.[7] Zdůraznil přitom, že **povaha ani vlastnosti chirurgického nástroje použitého při operaci žalobkyně (konstrukce a ostrost nože) samy o sobě nevyvolaly přetržení nervu, jestliže nástroj byl plně ovládnut operátorem a záleželo na tom, jak s ním operátor zacházel.** Nejvyšší soud doplnil, že „*poranění nervu nebylo způsobeno samotnou povahou tohoto nástroje ani projevem jeho vlastností, např. působením materiálu, konstrukce či specifických vlastností; okolností mající původ v povaze nástroje (§ 421a obč. zák.) není totiž způsob jeho ovládnutí při operativním výkonu či způsob vedení operace. Není proto správný právní názor odvolacího soudu, že samotné zavedení chirurgického nástroje do těla pacientky je okolností mající původ v povaze použitého nástroje a že škodlivý následek je projevem vlastností tohoto nástroje.*“ Naproti tomu Nejvyšší soud připomněl, že charakteristickými vlastnostmi přístroje, které lze považovat za příčinu újmy, mohou být například konstrukce a ostrost zvláštního operačního přístroje, tzv. troakaru, při laparoskopické operaci, kdy nůž po zavedení „naslepo“ je v pracovní poloze vysunut a automaticky se má skrýt po proniknutí do dutiny břišní. Ve věci Nejvyšším soudem dříve posuzované se tak ovšem nestalo, v důsledku čehož došlo k poranění pacienta.[8]

Je třeba znovu připomenout, že výše popsaná objektivní odpovědnost poskytovatele zdravotnických služeb za újmu způsobenou okolnostmi majícími původ v povaze přístroje byla zakotvena v právní úpravě platné do konce roku 2013. Od 1. ledna 2014 nabyl účinnosti nový občanský zákoník, který již k odpovědnosti za škodu způsobenou věcí přistupuje poněkud „shovívavěji“, když stanoví, že *kdo prokáže, že náležitý dohled [nad věcí, která způsobila škodu] nezanedbal, zproští se povinnosti k náhradě [újm].*[9] Uvedená možnost liberace však přichází v úvahu pouze v případě, že škodu věc (nástroj) způsobila *sama od sebe*. **I do budoucna tedy lze zřejmě ve sporech o náhradu újmy na zdraví očekávat pře a leckdy dlouhá související znalecká dokazování k tomu, zda nástroj použitý při zdravotnickém zákroku způsobil újmu sám od sebe, zda nebyla zanedbána řádná údržba a dohled nad tímto nástrojem a případně zda a do jaké míry se na újmu (resp. její příčině) podílel příslušný zdravotnický pracovník.** Lze proto mít za to, že výše uvedená

rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zůstane i nadále relevantní a že ji soudy nižší stupňů budou při svém rozhodování brát v potaz.

Mgr. Jakub Nedoma

[Weinhold Legal, v.o.s. advokátní kancelář](#)

Florentinum
Na Florenci 2116/15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 385 333

Fax: +420 225 385 444

e-mail: wl@weinholdlegal.com

[1] Srov. ustanovení § 3079 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, v platném znění (dále jen „občanský zákoník“).

[2] Zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník 1964“).

[3] Srov. § 421a občanského zákoníku 1964.

[4] Srov. ust. § 28 odst. 2 zákona o zdravotních službách.

[5] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. dubna 2016, sp. zn. 25 Cdo 636/2015.

[6] Nejvyšší soud v tomto ohledu odkazuje na svoji ustálenou judikaturu – např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 25 Cdo 2458/2013, ze dne 25. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2546/2010, ze dne 30. 11. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1475/2011, ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 25 Cdo 964/2014.

[7] V daném případě tedy dle § 420 občanského zákoníku 1964.

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 2046/2007, uveřejněný pod č. 30/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

[9] Viz § 2937 odst. 1 občanského zákoníku.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)

- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Fotbaloví agenti vs. FIFA ve světle stanoviska generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie](#)